

לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ג.

עין משפט
נר מצוה

ב א מ"י פ"א מהל' ת"מ
ה' יג סגנון עש"י י
סו"ע י"ד סימן רמו
סעף 1

מוסף רש"י

אלא האדם. ר"מ דלת
ליה אהם קרוין אדם,
וה"ל הוא דלדע לה
במקמת יבמות (טוהדרין
101). יום הששי. מאי
שאל דכתיב ה' ביום גמר
מעשה בראשית, מלמד
שהתנהו כו'. הששי
שמע אהי המיוחד
במקום אהי, כדלמדין
בעלתא (תולין 23). היך
המיומנה, אף כהן ויהי
עבד ויהי בקר של גמר
במקום תלוי ביום הששי,
והוא ו' בסיון שנתה זו
תורה, מריבו דה' דרש
ב"ה נמי הא (שבת 99).
בתחלה. קודם שאמרו
ישאל נעשה ושמע,
יראה. שמה לא יקבלה
ויחזיר השם לפשו וכו'
כד"ל, ורש"י. כשקבלה
(שם). ולא למחר
לעשותה. לזמן מנחת
לעמד (קמון ד). שאלה
מיתה (עבוד לז' אס ב'ג
לקיים מנחת לז' מושל,
דמי שטח צבעי שנת
יאלכ בשבת (טוהדרין 101).

רבינו חננאל

ומגן דלא קיימו דכתיב
עמו וימרו אויך ראה
ויהי גוים וגו' והני
רב יוסף רבא שלא
קיימו שבע מצות: תניא
היה רבי מאיר אומר
מנין שאפי' עובד כוכבים
ועוסק בתורה הרי הוא
כישאל שנה אשר יעשה
אותם האדם וחי בהם
כהנים ליום וישאלים לא
נאמר אלא אדם וכו'
עד יבאו מכס ויעידו
בישראל שקיימו את
התורה יבא מרוד ויעיד
על אברהם שלא נחשד
על עבודת כוכבים. לכן
יעיד ביעקב שלא נחשד
על הגזל. אשת פוטיפר
תעיד ביוסף שלא נחשד
על העבריה. דרוש יעיד
ברניאל שלא נחשד על
התפלה. ובכוכבי יעיד
בחנה מישאל ועוריה
שלא השתחוו לצלם.
אליפו התימני ובלרד
השווי וצופר הנעמתי
ואליהו בן ברכאל
הבוי יעידו בישראל
שקיימו את התורה
שנאמר יתנו עידיהם
ויצדקו אלו ישראל ישמעו
ויאמרו אמת אלו עובדי
כוכבים. אומרים רבש"י
תנה לנו את התורה

כהנים וזוים וישראלים לא נאמר אלא האדם. משמע הכה
דעובדי כוכבים נמי קרוין אדם ומימה דהא אומר בעלמא
(ב"מ 77 ק"ד): לזין קברי עובדי כוכבים מטמאין צהלה משום דכתיב
אדם כי ימות צהלה אהם אדם קרוים אדם ואהן לאהי לאון
מרעייתו אדם אהם אדם קרוים אדם

ולא עובדי כוכבים קרוין אדם ואור"ת
דיש לחלק בין אדם להאדם ולא קשיא
מהא דכתיב גבי מירס (יחזקאל כח)
ואמה (ב"ב) אדם ולא אל בל מללך
דאינו אומר כן לקרותו אדם בלשון
חשיבות אלא לגנותו בלשון ציון
ושפלות והא דכתיב בקום עלינו אדם
רוצה לומר אדם ולא מלך ומיריש גבי
המן (מגילה י"א). א"ר ר"ל ביום עלינו
אדם והא דכתיב מה יעשה לי אדם
ר"ל אדם שהא צווי וא"ת הא אומר
בפרק השולח (גיטין 77 מו). יש קנין
לעובד כוכבים צארך ישראל לחפור
בה שיחין ומערות שנאמר והארץ
נתן לבני אדם ואומר ר"ת דעובדי
כוכבים נמי מיקרי בני אדם שרוצה
לומר בני אדם הראשון וצפרק שור
שנגח ארבעה וחספה (ב"ק 77 ק"ד).
הארכתי: **שאיפילו** עובד כוכבים
ועוסק בתורה. פי' בשבע מצות שלהם
דאינו צשאר מצות אמרינן כסנהדרין
פרק ד' מיתות (77 ק"ד). עובד אליהם
העוסק במורה חייב מיתה: הרי הוא
ככהן גדול. להכי נקט כהן גדול משום
דכתיב יקרה הים מפניו ודרשני
(ארוכות 97 י"ג). מהא גדול ככנס לפני
ולפניו גבי ממוז מ"ת קודם לכהן
גדול עס הארץ אזל עובד כוכבים
העוסק בתורה הוא ככהן גדול:
גדול המצווה ועושה. פי' מפני
שהוא דואג תמיד לנטל יצרו ולקיים
מצות צוראו: **נונעיים** בעדותן
הן. וא"ת והרי ראייה חולשה לאורחא
שהרי שנים וצון קיימים הם וי"ל
דאין מוששין בזו הראיה דאין אז
מעיד על צנו ועוד וי"ל שהם קיימים
ממה שקבלו כדלמר אס ישראל
מקנלים: **יו"ם** הששי. תימה למ"ד א'
בשבעה צדש נתנו עשרת הדברות
מאי יום הששי וי"ל דיומא קמא לא
אמר להו מדי משום חולשא לאורחא
א"ר היתה ראיה ליתנן בששי אלא
שהוסף משה יום אחד מדעמו ט':
שלא השתחוו לצלם. אומר ר"ת
דלגס דנצובלנר לאו
עבודת כוכבים הוא אלא אנדרטי
עשוי לכבוד המלך ובהכי ניחא דנקט
גבי אברהם שלא עבד עבודת כוכבים
ובחנה מישאל ועוריה שלא השתחוו
לצלם ויחאו נמי הא דלמרינן בפרק
אלו נערות (פסוקות 77 ק"ד): אלמלי
נגדו למנייה מישאל ועוריה פלמו
לצלמא ואילו היה עובדת כוכבים ממש
חס ושלום כי מדאגת שוס יסורין
שבעולם לא היו משתחוים לצלם כר'
חנינא בן תרדיון (תקמן 77): ששמו

לומר שאם מקיימין נו'. התרה זו לא טובתם היא אלא שאין מנווין
לקיימין ואם יקיימו לא יקבלו שכר: אס לא צריכי יומם וילינה. אס
לא צריכי שכתבתי שתהא נהגת יומם וילינה והיינו תורה דכתיב
(יהושע ה) והגית צו יומם וילינה וכתיב (דברים כט) אלה דברי הצריכי:

לומר שאף על פי שמקיימין אותן אין מקבלין
עליהם שכר ולא א' והתניא היה רבי מאיר
אומר מנין שאפילו עובד כוכבים ועוסק
בתורה שהוא ככהן גדול תלמוד לומר יאשר
יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים ליום
וישראלים לא נאמר אלא האדם הא למדת
שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה הרי
הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבלין
עליהם שכר במצווה ועושה אלא כמו שאינו
מצווה ועושה ד' דאמר ר' חנינא אגדול המצווה
ועושה יותר משיאנו מצווה ועושה [אלא כך]
אומרים [העובדי כוכבים] לפני [הקב"ה]
רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה אמר
להם הקב"ה אני מעיד בהם שקיימו את
התורה [כולה] אומרים לפניו רבש"ע כלום
יש אב שמעיד על בנו דכתיב בני בכורי
ישראל אמר להם הקב"ה שמים וארץ יעידו
בהם שקיימו את התורה כולה אומרים לפניו
רבש"ע שמים וארץ נוגעין בעדותן שנאמר
אם לא בריתי יומם וילינה חוקות שמים
וארץ לא שמתו א' (דא"ר"ש) בן לקיש א' מאי
דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד
שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר
אם ישראל מקבלין את תורתו מוטב ואם
לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו א' (והיינו
דאמר חזקיה) מאי דכתיב משמים השמעת
דין ארץ יראה ושקטה א' יראה למה שקטה
ואם שקטה למה יראה אלא בתחלה יראה
ולבסוף שקטה אמר להם הקב"ה מכס יבאו
ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה
כולה יבא מרוד ויעיד באברהם שלא עבד
עבודת כוכבים יבא לבן ויעיד ביעקב שלא
נחשד על הגזל תבא אשת פוטיפרע ותעיד
ביוסף שלא נחשד על העבריה יבא
נבוכד נצר ויעיד בחנה מישאל ועוריה שלא
השתחוו לצלם יבא דרוש ויעיד ברניאל

שלא ביטל את התפלה יבא בלרד השוחי וצופר הנעמתי ואליפו התימני
"ואליהו בן ברכאל הבווי" ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה
שנאמר יתנו עידיהם ויצדקו אמרו לפניו רבש"ע תנה לנו מראש ונעשנה
אמר להן הקב"ה שומים שבעולם מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת מי
שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת אלא אף על פי כן מצוה קלה
יש לי וסובה שמה לבו ועשו אותה ומי מצית אמרת הכי והא א' אמר רבי
יהושע בן לוי מאי דכתיב אשר אנכי מצוך היום אנכי לעשותם ולא
למחר לעשותם היום לעשותם ולא היום ליטול שכר אלא שאין הקב"ה
בא בטרוניא עם בריותיו ואמאי קרי ליה מצוה קלה משום דלית ביה
חסרון כים מיד כל אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו והקדוש
ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו
ויוצא שנאמר ננתקה את מוסרותימו ונשליכה ממנו עבותימו מקדיר והא
אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו משום דישאל נמי זימני

(א) ב"ק פ"א טהדרין נ"ג,
(ב) ב"ק ל"ח [פ"ח] קדושין
ל"א, א' ז"ל ואר"ש,
(ד) ולקמן שנת פת ע"ש,
(ה) נ"ר ע"י ואמר חזקיה,
(ו) שנת פת. א' ע"י
מוספות צ"ב טו: ד"ה אליהו
ועירוהו רש"י דהכל,
(ח) ולקמן ד' עיובין כ"ג,
(ט) ז"ל היום לעשותם היום
לעשותם וכו', א' נכס"א:
במקופת, א' נכס"א לא,
(י) גס ב' א' ט' והללס ב',
(י"א) ונ"ע חוס' יבמות כ"ה,
ד"ה וכן וחס' כ"ב נ"ה.
ד"ה אלה וחס' מה ע: ד"ה
ואין לזכר וחס' ב"ק ל"ח ד"ה
אלא וחס' צ"ב נ"ה.
מנין וחס' נ"ר נ"ה. ד"ה
א"ו, א'
(ט) כדלמא בשבת פ"ה,
(פ) ונ"ע מוספות פסוקות
לג: כד"ה אלמלי וחס'
פסוקים נג: ד"ה מוס'

תורה אור השלם

1. והשמרתם את חוקי
ואת משפטי אשר יעשה
אתם והאדם ודי בהם אני
י' ויקרא י"ח ה'
2. ואתמך אל פרעה בה
אמר י' בני כוכ
ישראל: שמות ד' כב
3. בה אמר י' אם לא
בריתי יומם וילינה חוקות
שמים וארץ לא שמתו:
ימיהו לג כה
4. וירא אליהם את כל
אשר עשה וצדה טוב
מאד ויהי ערב ויהי בקר
יום הששי:
5. בראשית א' לא
מ' משום השמעת דין
ארץ וירא וישקטה:
ההלים עו ט'
6. כל הגוים נקבצו חזרו
והאספו לאמים מי בהם
יעיד זאת וראשונות
ישמענו יתנו עידיהם
ויעדו וישמענו ויאמרו
אמת: ישעיהו מג ט'
7. ושמרת את המצוה
ואת החקים ואת
המשפטים אשר אנכי
מצוך דיום לעשותם:
דברים א' י'
8. ונתקה את
מוסרותימו ונשליכה
ממנו עבותימו:
ההלים ב ג

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' וכן
הגיוות. יבא ופסוקים 77
קט ע"ב נמתי ומומן
שלא שכת: ד"ה היום
וכו' תימה אנשי ייחיו.
ע' פסוקים טו ע"א:

ספוגין על לבו ליסרו ור"ע (ברכות ס"א): ססקו צשרו במסקרות פיות והיינו הא דפרין פרק
חנניה מישאל ועזריה שמסרו עלמן לתוך כשן האש פירוש היה להם להשתחמות לללס כיון שלא היה
דמגילה (77 י"ג). מפני מה נחמייצו שונאיהם של ישראל כלייה מפני שהשתחוו לללס וכו' הם לא עשו אלא לפניו ואס היתה עבודת כוכבים
היה להם למסור עלמן על קידוש השם ולישא דקרא נמי משמע הכי דכתיב לאלהיך לית אן פלחין ולללמן לית אן סגדין משמע
דמרי מילי הו' א' **יבא** בלדר השוחי וצופר הנעמתי ואליפו התימני. אורחא דלמולא דנכרעה מקומות לא קפיד למנות כסדר וכן
הגיוות והשפחה שנפדו ושנמגיירו ושנשתחררו (כמויות 77 ק"ד י"א): **היום** לעשותם ולא למחר לעשותם. תימה אנשי ייחיו
שהיו כורכין את שמה ולא היו מפסיקין ציונים על לבצן (פסוקים 10). ולפיכך הקפידו עליהם חכמים דמשמע היום על לבצן ולא
למחר על לבצן שמה וכן היה כיון שכל אמת דמשמע הכא ויש לומר דהאס איכא למיטעי היום ממש על לבצן ולא
אלל היום לעשותם בקרא דמשלום שכר כתיב (דברים 11) ומשלם לשונאיו ומשלום שכר הצדיקים הוא לעולם הבא: